

PADLOPER NIEUWSBRIEF

05.07.2016

afdeling Groningen.

Inhoud : - Van het bestuur
- Mededelingen en ingekomen
- Excursieverslagen
-

- Van het bestuur:

Beste leden,

Nog even en velen zullen een andere natuurlijke omgeving opzoeken om mooie waarnemingen te doen en te genieten. Anderen hebben dat al gedaan en genieten nog na. Het bestuur wenst U daarbij veel plezier toe en een fijne zomer.

Toch vragen wij Uw aandacht voor de volgende herhaling; er komen nogal veel vacatures in ons bestuur. We zouden een reactie van U zeer op prijs stellen.

Herhaling :

Het bestuur roept gegadigden op zich aan te melden voor de volgende vacant komende bestuursfuncties wegens aflopende termijnen en onvervulde plaatsen:

- **Natuurhistorisch secretaris**
- **Redacteur Padloper Nieuwsbrief**
- **Secretaris**
- **Voorzitter**
- **Lid excursiecommissie**

De secretaris verwacht Uw aanmeldingen op email-adres secretaris@groningen.knnv.nl of op tel. nummer 050-4031953.

- Mededelingen en ingekomen

Beste IVN/KNNVers en andere natuurliefhebbers,

Bijgaand stuur ik links naar 3 titels die wellicht voor jullie interessant zijn. Info en bestellen via www.natuurmedia.nl

Zomerse Prijs voor Duinen en mensen Texel: nu 19,50

Duinen en mensen: Texel nu van 27,50 voor 19,50 Zie ook de bijbehorende website www.duinenenmensen.nl

Vergilius' Bijentuin: preview online; bestellen; recensies

"Ik zal je over een wondere, kleine wereld vertellen." Bijen in de oudheid Recensie, NRC 28 m

Bloemen en insecten van oudheid tot wetenschap

VERGILIUS' BIJENTUIN in combinatie met het bekronde Niet zonder elkaar – bloemen en insecten

— INFO&BESTEL —
NIET ZONDER ELKAAR –
bloemen en insecten

TWEEDE, AANGEVULDE DRUK
(ISBN 9789082433609) is verschenen
Bestel NIET ZONDER ELKAAR –

Korting op Duinen en mensen Texel van 27,50 naar 19,50 Alles over de Texelse duinen!!
<http://www.natuurmedia.nl/duinen-en-mensen-texel/bestellen-van-duinen-en-mensen-texel/>

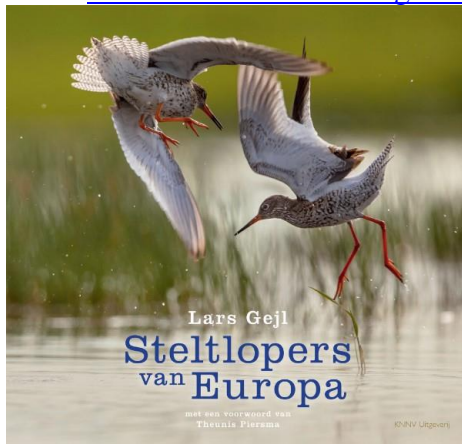
Nieuwe titel: Vergilius' bijentuin: 24,50
<http://www.natuurmedia.nl/nieuws/vergilius-bijentuin/>

Pakket Bloemen en insecten van oudheid tot wetenschap is voordelig aan te kopen samen met Niet zonder elkaar -bloemen en insecten(10 euro korting)
<http://www.natuurmedia.nl/nieuws/bloemen-en-insecten-van-oudheid-tot-wetenschap/>

Zie voor achtergronden www.natuurmedia.nl o.a. met recente recensie in NRC:
<http://www.natuurmedia.nl/wp-content/uploads/2016/05/Kester-Freriks-NRC-28-mei-2016.pdf>

Met vriendelijke groet, Rolf Roos. Uitgeverij Natuurmedia
Al onze uitgaven: <http://www.natuurmedia.nl/winkel/>

- [Nieuwsbrief KNNV Uitgeverij zomer 2016](#)

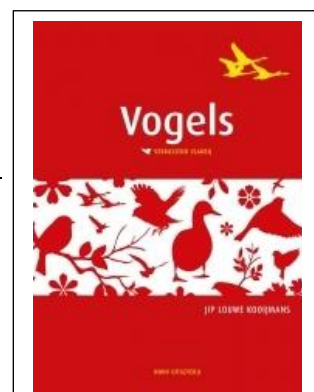
NIEUW! Steltlopers van Europa

Het eerste complete Nederlandstalige handboek dat alle 82 Europese soorten steltlopers beschrijft: 44 algemeen voorkomende broed- en trekvogels en 38 zeldzamere dwaalgasten. Met schitterende detailfoto's, soortbeschrijvingen, beeldoverzichten, silhouetten én vogelgeluiden.

NIEUW! Vrolijke serie natuurgidsen van start
Omdat natuurbeleving gelukkig maakt!
Met 'Vogels', 'Vlinders & Libellen' en 'Tuindieren' gaat onze splinternieuwe serie 'Verrassend vlakbij' van start. De gidsen zijn vrolijk, inspirerend en informatief opgezet.
Ideale cadeauboeken voor iedereen met hart voor de natuur!

De eerste enthousiaste reacties stromen binnen!
"Gisteren rolde er een gloednieuwe vogelgids uit een doosje dat zojuist was bezorgd. Felrood en vrolijk vormgegeven, ik werd er spontaan vrolijk van. En de inhoud mag er ook zijn. Ik denk dat een vogelgids á la Vogels, verrassend vlakbij nog ontbrak: voor de beginnende vogelaar (ook jongeren!) en voor natuurliefhebbers." Visdief.nl

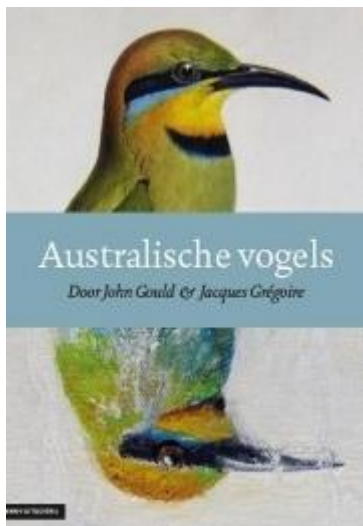
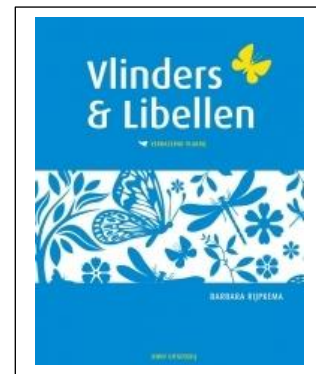
NIEUW! Vogels verrassend vlakbij
Introductieprijs € 14,95 ipv € 17,95
Met deze gloednieuwe natuurgids leer je op een informatieve, praktische én inspirerende wijze alles over de vogels in je buurt.
Hoe herken je ze, waar vind je ze en wat kun jij voor ze doen?
Inclusief leuke weetjes & tips voor activiteiten.

NIEUW! Vlinders & Libellen verrassend vlakbij

Introductieprijs € 14,95 ipv € 17,95

Van citroenvlinder tot nachtpauwoog en van blauwe juffer tot gewone oeverlibel. Vlinders en libellen versieren de natuur en je tuin! Hoe herken je ze, waar houden ze van en wat kun jij voor ze doen? Verrassende tips om deze prachtige insecten te ontdekken en beleven.

U kunt zich abonneren op de nieuwsbrief van de KNNV-uitgeverij: info@knnvuitgeverij.nl

En ..... U kunt de boeken bestellen met korting als KNNV-lid en zonder verzendkosten bij ons lid Wim Zolf (wimzolf@gmail.com) Hij maakt dan een afspraak, waar U de bestelling kunt ophalen.

En ook de onze afdeling heeft daar weer profijt van.

- Geopend:

Onthulling infopaneel door wethouder Gijsbertsen.

Toelichting door Klaas van Nierop, ecooloog bij de gem. Groningen.

- Excursieverslagen

Zaterdag 11 juni 2016: Zuidlaardermeergebied (Onnerpolder) met de Vogelwerkgroep o.l.v. Guido Meeuwissen

Er is een waarneming van een Zomertortel tussen een tiental Turkse tortels en we besluiten daar eerst te gaan kijken. Wel Turks (ook mooi) maar geen Zomer waargenomen.

Ondanks het alarmerende bericht van Guido (en al eerder van Liesbeth) :

In alle wijsheid heeft het Groninger Landschap besloten om dit jaar nu alle polders te laten verdrogen, behoudens de plassen in de Westebroekstermadepolder. Vorig jaar was het land al droog, maar nu is het nog veel droger.

Bovendien heeft het in onze provincie amper geregend de laatste paar weken.

Mijn verwachting is dat we geen sterns en weinig steltlopers zullen zien. Wel eenden en ganzen. Er broedt nog wel een paartje Steltkluten, dat met de telescoop te bekijken is.

rijden 10 deelnemers langs de Zuiderhoofdijk, Onnen richting Drentsche Diep. Onderweg zien we door de stofwolken gele kwikken, een torenvalk op een hoogspanningsdraad en foeragerende roeken in een pas gemaaid weiland. Bovenop het gemaal zien we ondanks bovengenoemd bericht 360° vogels: zwaluwen, steltlopers, eenden, rietzangers(alg.), maar de aantallen zijn minder groot dan voorheen. Er zijn nog wel plassen, maar met lage waterstand,

Foto: GeertJan

dus wel slikkige oevers. Daarop zien we een bonte verscheidenheid aan Kemphanen. Met de telescoop inderdaad de steltkluten, ook 'gewone' kluten (zeker zo fraai!), evenals aan de overkant van het Diep, waar het waterpeil hoger lijkt te zijn. Daar ook een drietal lepelaars. En op het hek bij de dijk zit een Holenduif, die broedt bij het gemaal.

Op de dijk langs het Diep zien en horen we Rietgors, Rietzanger, Kleine karekiet, Bosrietzanger en Sprinkhaan(riet)zanger. En dan komt het grotere werk: de Zeearend stijgt statig op en jaagt grote vluchten grauwe- en brandganzen op de wieken. Ondertussen wordt hij/zij even lastig gevallen door een vrouwtje Bruine kiekendief en zweeft verder richting Meer. Terug lang stilgestaan om te genieten van de zeer afwisselende zang van de Bosrietzanger met Afrikaanse en inlandse invloeden. En dan vliegen er twee zwarte Sterns over. We zijn best tevreden! Halverwege de polder staan we stil bij een bosje waar een Spotvogel zijn vocale capriolen laat horen, terwijl er een Tjiftjaf doorheen tjiftjافت en een Grote bonte specht een plekje zoekt. We zijn nog tevredener!

G.J.

Steltkluten

Holenduif

Foto's : Guido

Kemphaan(>10)	Kievit	Tureluur	Grutto
Scholekster	Wulp(baltsend)	Watersnip	Witgatje
Holenduif	Houtduif	Buizerd	Bruine kiekendief
Torenavalk	Zeearend	Knobbelzwaan	Gierzwaluw
Boerenzwaluw	Huiszwaluw	Oeverzwaluw	Visdiefje
Zwarte stern(2)	Kokmeeuw	Zilvermeeuw	Ral(roepend)
Kleine plevier in	baltsvlucht	Veld leeuwerik	Graspieper(ook juv)
Grasmus	Koekoek(3 zicht)	Spreeuw	Kuifeend
Krakeend	Slobeend	Wintertaling	Wilde eend
Zomertaling(man)	Bergeend	Lepelaar	Kluut
Steltkluut	Blauwe reiger	Ooievaar	Wintertaling
Tafeleend	Fuut	Meerkoet	Zwarte kraai
Roek	Aalscholver	Kneu	Putter
Kleine karekiet	Sprinkhaanzanger	Rietgors	Rietzanger
Bosrietzanger	Spotvogel	Tjiftjaf	Winterkoninkje
Grote bonte specht	Nijlgans	Brandgans	Gr. Canadese gans
Grauwe gans (met jongen)		Met dank aan	Gustaaf.

Dinsdag 14 juni: Inventarisatie door de Arthropodawerkgroep van de KNNV (afdelingen Groningen en Oost-Groningen) Door de week activiteiten plannen lijkt toch lastig: 3 leden vinden de weg naar de kolken.

Bezoekt zijn de “kolken” Booneschans en Spille Leen door GeertJan Herder, Eunice Mollema en Aart Jan Langbroek

Voor deze dag was regen voorspeld! Toch togen de drie leden van de Arthropodawerkgroep naar het uiterste oosten van onze provincie. Twee kolken werden bezocht. Tijdens onze inventarisatie weinig regen ondervonden.

□ Booneschans.

Deze kolk is in het kader van de herinrichting Oost-Groningen en Gronings-Drentse Veenkoloniën (een soort Landinrichting maar dan ook met natuurontwikkeling er bij), aangelegd. Zo rond 1998. Ongeveer op de plaats van de opnieuw gegraven kolk lag vroeger een echte kolk, vermoedelijk ontstaan in 1686. Deze was verland en dichtgegooid. Het is dus een nieuwe kolk, en je kunt verwachten dat deze nu weinig slib bevat. En dat de waterkwaliteit in ieder geval daardoor niet negatief wordt beïnvloed. In ieder geval was de

helderheid afgelopen voorjaar 1,5 m. Ook nu was het doorzicht goed, hoewel het vanaf de kant minde goed te zien is.

Opvallend is de zonering van de water- en oeverplanten. De waterplanten treft men langs de oever slechts aan in een smalle rand van 2-3 m. In deze rand groeien vooral een smalbladige fonteinkruidsoort en Smalle waterpest. Op de grens met het open water groeit Gekroesd fonteinkruid. Roepen Openbaar dag. Het Klein kroos en Veelwortelig kroos worden vooral direct langs de oever gevonden. Aan de oppervlakte groeit erg veel "flab". Dit bestaat uit draadwier en darmwier. In het voorjaar werd nog een breedbladiger fonteinkruidsoort gevonden. Door de hoeveelheid fonteinkruiden, Smalle waterpest en vooral de flab kon deze niet meer teruggevonden worden.

Planten soorten in het water:

Puntkroos (weinig)	Smalle waterpest
Klein kroos	Fonteinkruid (tenger en/of klein?)
Veelwortelig kroos	Gekroesd fonteinkruid
Flab (draadwier en darmwier)	Breedbladig fonteinkruid 1)
Waterlelie (roze variant)	

1) Dit zijn al meer waterplantensoorten we vinden in de kolken die al eeuwen in het landschap liggen en die nooit zijn opgeschoond.

Zoals een kolk betaamt is er ook een smalle zone met moerasplanten; het riet trekt wel behoorlijk landinwaarts.

Moerasplanten langs de oever:

Gele lis	Grote lisdodde
Riet	Grote egelskop
Gele waterkers	Wolfspoot

Diersoorten in en op het water:

Schaatsenrijder	Salamanderlarven
Waterpissebed	Achtogige bloedegel
Driedoorn stekelbaars	Roeipootkreeftjes
Slakjes (diverse soorten)	

Verscheidene larven van juffers, en andere waterinsecten zijn meegenomen om ze te determineren.

Voorts zijn gevonden: lantaarntjes, variabele juffer, strontvlieg, glassnijder, Gevlekte witsnuitlibel, Viervlek, Aardhommel, Boomhommel, Dikkopjes (gevekt, gestreept), soldaatje, Akkerhommel, Bont zandoogje, sabelsprinkhaan spec. (groen), schorpioenenvlieg, gewone pad, groene kikkers, gewone strekspinn (met spinsel als vulkaantje).

Eunice heeft spinnen gedetermineerd of meegenomen ter determinatie.

Veel foto's van diverse insecten zijn genomen voor het op naam brengen.

We kwamen in gesprek met de buurman van het kolkgebied (Jaap Kruit?). Hij zag dat er blauwalg in het water van de kolk zou zitten en gaf dit door aan het waterschap. Op zijn verzoek (?) is er toen een duiker aangelegd tussen de kolk en het omringende slotenstelsel.

Daarmee was het probleem opgelost. Het verklaart ook dat er een Driedoorn stekelbaars in de kolk kon worden gevangen. Je verwacht de de Tiendoorn in een afgesloten plas (zoals de kolk Spille Leen die grotendeels geïsoleerd is van het slotenstelsel). Voorheen stond het water hoog en stroomde het zelfs over in het bos. Volgens de buurman een slechte zaak.

Uit natuuroverwegingen zou men kunnen kiezen voor een hoger gelegen duiker waardoor het water van de kolk geïsoleerd(er) komt te liggen, en er geen voedselrijk water meer vanuit het slotenstelsel in de kolk kan komen. Dat het water voedselrijk is blijkt wel uit de dominante aanwezigheid van flab in de waterplantenzone. Het valt te overwegen om als beheermaatregel overmatig slib langs de oeverzone te verwijderen.

□ Spille Leen.

Ongeveer op de plek van Spille Leen heeft een kolk gelegen. Die was verdwenen, maar vanwege de inrichting van een waterbergingsgebied is deze kolk weer aangelegd. De kolk is niet erg diep: 1,2 m met een 0,1 m dikke laag slib. De oever verloopt vrij flauw. Tot in de insteek van de kolk wordt gemaaid. De oeverzone is daarom slechts smal, de weide er om heen wordt sinds kort intensief gemaaid, de voormalige bloemrijke weide is helaas omgeploegd en met een monotoon gras ingezaaid.

Planten soorten in het water:

Puntkroos (weinig)	Smalle waterpest
Klein kroos	Fonteinkruid (tenger en/of klein?)
Veelwortelig kroos	Aarvederkruid
Flab (draadwier en darmwier)	

Moerasplanten langs de oever:

Gele lis	Grote lisdodde (80%)
Riet	Grote egelskop
Gele waterkers	Wolfspoot
Hangende zegge	Pitrus
Waterweegbree	Juncus spec
Veenwortel	Parelvederkruid (?) exoot

Op de droge oever onder meer: Akkerdistel, Zilver schoon, Klein hoefblad, Witte krodde.

Diersoorten in en op het water:

Variabele waterjuffer	Lantaarntje
Waterpissebed	Achtogige bloedegel
Bloedzuigertjes	Dugesia lugubris
Staafwants (jong)	Haftenlarven
Jufferlarven	Keverlarven
Kolonie mosdiertjes(Bryozoa) op stengel Cristatella mucedo (?)(foto!)	Gewone schaalhoorn (vermoedelijk) en diverse andere slakjes
Rode watermijt	Vlokreeft

foto: Aart Jan

Diverse diersoorten zijn meegenomen.

Verder nog de volgende diersoorten: Gewone strekspinn met op vulkaantje gelijkend spinsel op Lisdodde.

In de weide rond de kolk werden bij aankomst Nijlganzen (17 exemplaren) en Bergeenden (8) gespot.

Er zijn veel foto's gemaakt die nog meer informatie zullen geven.

Aan het einde van de middag trok in de verte met toenemende wind een regensluier naar ons toe. Onder het gekletter van de forse regenbui namen we afscheid van een verder geweldige inventarisatiedag.

Aart Jan, Eunice, GeertJan

- Wilt U ook deelnemen aan de activiteiten van de Arthropoda(o.a. insekten en spinnen) werkgroep, dan kunt U zich aanmelden bij Aart Jan Langbroek, aj.langbroek@xs4all.nl of bij secretaris@ groningen.knnv.nl , tel.nummer 050-4031953.

Zondag 19 juni: Excursie naar Bourtange met de plantenwerkgroep i.s.m. Floron o.l.v. Willem Stouthamer.

Bij de vesting verzamelen zich 14 personen, krijgen een korte briefing en we vertrekken naar de Soldatendijk voor een rondje met 4 km-hokken. Dat wordt strepen! Op en naast het dijkje worden de bomen bekeken en planten geroepen, een fenomeen dat zich door de dag heen blijft herhalen. Het mitrailleurkje van de braamsluiper klinkt en stilletjes buigen de paddenstoelenmensen af naar een geschoond terrein met pionierbegroeiing en berkenopslag. Die vinden het driekleurig ruitertje, een leemhoed, een plooirokje, vezelkoppen en vlekplaten, maar die mogen niet op de streeplijst. Gelukkig wel op de inventarisatielijst voor Groningen. Maar waar we met cactusmos of tankmos, dat eigenlijk grijs kronkelsteeltje heet, heen moeten, zoeken we nog uit. (Komt er aan, Dirk!) En dan is het tijd voor de beloofde steenanjer. Ja hoor, vol in bloei en veel exemplaren. Dat zal nog mooier worden!

Steeanjer

rond zonnedauw met moeraswolfsklauw

Veldleeuweriken zingen prachtig boven de ‘natte horizon’ voor de vesting en tussen de kruipende boterbloemen vinden we, net zo geel, liggend hertshooi. Daar moet GPS-gepiept en geteld worden.

Verderop staat rond zonnedauw omlijst door moeraswolfsklauw. Alweer piepen en tellen. Als we eindelijk de verfbrem gevonden hebben (piepen, tellen!), zijgen we neer op de dijk voor de welverdiende lunch.

Een bruine kiekendief zweeft langs, een kwartel kwokt ons weer bij de les en ook stekel- en kruipbrem, schermhavikskruid en schildereprijs komen op de lijst. Dan komen we in een volgend hok in het bos met gagel, kamperfoelie, salomonszegel en koningsvaren. Ook langs de straatweg terug wordt de berm kritisch bekeken en dan trekken swingende tonen van een big band ons de vesting binnen, beetje cultuur gesnoven en over de brugleuning heen op de bladeren van de grote egelskop de lantaarntjes bewonderd te hebben, komen we weer bij onze vervoersmiddelen. Het was een mooie excursie. G.J.
Alle waarnemingen staan op verspreidingsatlas.nl

Zaterdag 2 juli: Excursie Hondstongen o.l.v. Jan Groenewolt.

Een nat heideveld in transitie met veel pioniervegetatie, natte laagtes, vennetjes. Een oud verbindingspad (hooiweg?) richting Vries, hooilanden langs de Runslot, die via de Oosterloop uitmondt in het Eelderdiep, een archeologisch monument en agrarische activiteit

staan borg voor een interessante excursie. Het gebied is bekend door het voorkomen van dwergvlas en inderdaad wordt dat, na intensief zoeken, veel aangetroffen: klein (want dwerg!) en grijsachtig. Kleine en ronde zonnedauw, moeraswolfsklauw, waterpostelein, waternavel,

dwergvlas

o.a. kleine zonnedauw en moeraswolfsklauw

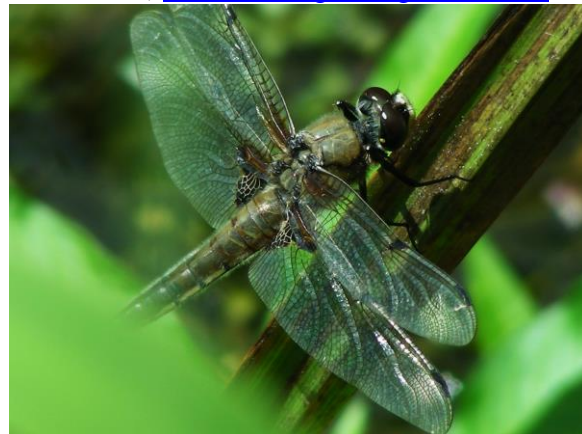
rode waterereprijs en veel zegge-soorten met daar boven variabele waterjuffers, viervlekken, en gewone oeverlibellen, waarvan een vers exemplaar ons haar laatste voorbereidingen voor de eerste vlucht laat meebelevan. Vuurrood staan (veenmos?)vuurzwammetjes ons toe te stralen en onderwijl cirkelt een buizendfamilie met jongen boven ons en herhaalt een boompieper vanuit een bramenstruweel zijn voedselvlucht tot in het oneindige.

Vanaf de antieke hooiweg, met splinternieuwe, gele aardgaspalen, prachtige doorkijkjes over de hooilanden langs de Runslot: wat een rust. Op de eeuwenoude eiken vinden we een gehakelde aurelia, een miniem paddenstoeltje, de eikenspleetlip en een grote, de doolhofzwam. Langs dollekervel en het hooiland zien we in en langs de beek holpijp, waterkers en grote egelskop met daarop een viervlek, terwijl de rest van de familie jaagt boven het heldere water. Dat kunnen we verderop goed bekijken, als we de Runslot weer passeren: o.a. geelgerande watertor, schrijvertjes, schaatsenrijders, 10-doornig stekelbaarsje en bloedzuiger zwemmen hier. Langs een prachtig geel weiland vol met klein streepzaad, biggekruid en St. Janskruid komen we bij het monument voor het meisje van Yde, mediteren daar wat en bijna terug bij het startpunt worden we opgefrist door een zomers buitje. Fris en tevreden op huis aan. Dank aan Jan en het Drents Landschap. G.J.

De waarnemingenlijst kunt U aanvragen bij de secretaris, secretaris@ groningen.knnv.nl

Excursie achter rode klaver

viervlek

foto's: GeertJan